

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan kumottavaksi valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annettu laki. Laissa annettujen valtuuksien mukaisesti valtion liikelaitoksena toiminut Valtion painatuskeskus muutettiin Painatuskeskus Oy -nimiseksi valtionyhtiöksi. Yhtiön nimi on nykyisin Oy Edita Ab.

Yhtiöittämistä koskevien säännösten lisäksi laissa on yhtiön toimintaa ja omistamista koskevia säännöksiä, kuten valtion omistusosuuden vähimmäismäärää koskeva säännös, yhtiön henkilöstön salassapitovelvollisuutta

koskeva säännös sekä julkista tehtävää koskeva säännös. Myös nämä säännökset ehdotetaan kumottaviksi. Näissä tilanteissa noudatettaisiin vastaisuudessa yleisiä säännöksiä. Julkista tehtävää koskevan säännöksen kumoamisen jälkeen yhtiö voisi vastaisuudessa tarjota ja tuottaa samat palvelut sopimuksenvaraisesti.

Laki liittyy julkista tehtävää koskevalta osin teknisesti hallitusmuodon uudistamiseen. Lain voimaantulo on kuitenkin riippumaton uuden Suomen perustuslain voimaantulosta. Laki onkin tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian.

PERUSTELUT

1. Nykytila ja ehdotetut muutokset

Liikelaitoksen muuttaminen valtionyhtiöksi

Laki valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä (1234/1992), jäljempänä yhtiöittämislaki annettiin 11 päivänä joulukuuta 1992. Valtion uusimuotoisena liikelaitoksena toimineen Valtion painatuskeskuksen liiketoiminta yhtiöitettiin lain mukaisesti siirtämällä 1 päivänä tammikuuta 1993 liikelaitoksen liiketoiminta ja sen hallussa ollut omaisuus toimintaa jatkamaan perustetulle, valtion kokonaan omistamalle kirjapaino-, kustannus- ja jakelutoimintaa sekä niihin liittyvien viestinnän tuotteiden ja palveluiden tuottamista ja välittämistä harjoittavalle osakeyhtiölle.

Yhtiö on toiminut vuoden 1993 alusta vuoden 1995 loppuun asti Painatuskeskus Oy -nimisenä ja 31 päivänä joulukuuta 1995 tapahtuneen rekisteröinnin jälkeen Oy Edita Ab -nimisenä. Oy Edita Ab on emoyhtiö ja sen välittömässä määräysvallassa on seuraavat tytäryhtiöt: Acta Print Oy, Oy Kvartto Ab, Oy Lauttasaaren Paino, Postmediat Oy, As Paraprint, Tothepoint Oy ja Oy Tilgmann Ab. Lisäksi Acta Print Oy:llä on kaksi kiinteistötoimialalla toimivaa tytäryhtiötä. Konsernin toiminta jakaantuu kolmeen liiketoiminta-alueeseen: graafiseen tuotantoon, digitaaliseen viestintään ja kustannustoimintaan. Lisäksi konsernissa tuotetaan näitä liiketoiminta-alueita tukevia lisäarvopalveluja. Konsernilla on toimintaa Suomen lisäksi Virossa. Konsernin kehitys ilmenee liitteenä olevasta taulukosta:

	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999E
liikevaihto Mmk	245	280	367	393	406	456	800
voitto Mmk	7	17	9	17	26	32	40
tase Mmk	282	310	321	334	361	436	650
henkilöstöä keskimäärin	592	617	786	785	792	851	1200

Yhtiöittämislain 1, 2, 4 ja 5 §:ssä säädetään liikelaitoksen muuttamisesta valtionyhtiöksi. Yhtiöittämisen jälkeen säännöksillä ei enää ole merkitystä, joten ne voidaan kumota.

omistusosuudesta voidaan luopua, ja korvata näin lain kumoamisen myötä kumoutuva valtuus.

Yhtiön julkinen tehtävä

Valtion omistus yhtiössä

Yhtiön koko osakekanta ja äänivalta on valtion (valtiovarainministeriön) välittömässä omistuksessa. Yhtiöittämislain 3 §:n mukaan yhtiön osakkeista tulee valtion välittömässä omistuksessa ja hallinnassa olla määrä, joka on yli puolet yhtiön kaikkien osakkeiden tuottamasta äänimäärästä.

Valtion yhtiöomaisuuden omistusta koskevat yleiset säännökset sisältyvät valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annettuun lakiin (740/1991). Kyseisen lain 5 §:n mukaan eduskunnan suostumus on edellytyksenä silloin, kun osakkeiden luovutus, osakkeiden merkitsemättäjättäminen, osakkeenomistajan etuoikeudesta poikkeaminen uusmerkinnässä tai muu vastaava osakejärjestely aiheuttaisi valtion määräysvallan tai määräenemmistövallan menetyksen. Käytännössä eduskunnan suostumus on hankittu valtion talousarvion vahvistamisen yhteydessä tai talousarviomenettelystä erillisenä taikka eräissä poikkeustilanteissa erillisellä lailla.

Yhtiöittämislain 3 § ei mahdollista omistusjärjestelyjä samassa laajuudessa kuin valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annettu laki. Myös Oy Edita Ab:n osalta tulisi siirtyä yleiseen järjestelmään. Yleinen lainsäädäntö turvaa eduskunnan toimivallan.

Edellä esitetyn mukaisesti yhtiöittämislaisa oleva myyntivaltuus voidaan kumota. Hallituksen tarkoituksena on välittömästi säännöksen kumoamisen jälkeen hankkia valtion osakasvallan käytöstä eräissä taloudellista toimintaa harjoittavissa osakeyhtiöissä annetun lain mukaisessa järjestyksessä eduskunnan suostumus osakejärjestelylle, jossa valtion välittömästä määräysvallasta ja

Yhtiöittämislain 6 §:ssä säädetään yhtiön eräistä tehtävistä. Pykälän mukaan yhtiön tulee sen mukaan kuin siitä erikseen säädetään tai määrätään 1) huolehtia valtiopäiväjärjestyksen 91 §:ssä tarkoitettujen valtiopäiväasiakirjojen painatuksesta sekä painotöistä, joita lakien, asetusten ja muiden säädösten käsittely valtioneuvostossa edellyttää, sekä 2) julkaista Suomen säädöskokoelmaa ja sen sopimussarjaa sekä Virallista lehteä. Laissa säädetty julkinen tehtävä koskee painetussa muodossa tuotettavaa lainsäädäntöä ja sen valmistelussa kertyviä asiakirjoja sekä Virallista lehteä. Valtionyhtiöiden kuten muidenkin osakeyhtiöiden toimiala ja tehtävät määritellään säännönmukaisesti yhtiöjärjestyksessä. Yhtiöittämislain 6 § on poikkeus yleisestä käytännöstä.

Valtioneuvoston kanslia ja Oy Edita Ab ovat laatineet yhteisen mallin valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmään liittyvän virallisaineiston tuotannosta ja tuotantoon liittyvien tehtävien hoidosta. Asiakirja kattaa lakien, asetusten ja muiden säädösten valtioneuvostossa käsiteltäviä edellyttävien painotöiden hoitamisen. Oikeusministeriö ja yhtiö ovat sopineet elektronisen säädöstietopankin perustamisesta, ylläpidosta, jakelusta ja muista asiakokonaisuuteen liittyvistä tehtävistä. Nämä sopimukset ovat pitkäaikaisia.

Oy Edita Ab julkaisee ja myy kansalaisille ja yhteisöille Suomen säädöskokoelmaa ja sen sopimussarjaa sekä Virallista lehteä. Näiden tuotteiden tuotannosta, myynnistä, jakelusta ja muiden tuotteisiin liittyvien palveluiden tuottamisesta aiheutuvat kulut kateetaan asiakkailta perittävillä ilmoitus- ja tilausmaksuilla sekä irtokappaleiden myynnistä kertyvillä tuloilla.

Yhtiöittämislain 6 §:n tarpeellisuutta on perusteltu eduskunnan ja valtioneuvostossa käsiteltävien asiakirjojen tuottamisen ja jul-

kaisemisen turvaamisella normaalioloissa ja etenkin kriisiaikana. Oy Edita Ab:n toiminnassa ja liikevaihdosta lain 6 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoito käsittää vähäisen osan. Näiden tehtävien asianmukainen hoitaminen voidaan normaalioloissa turvata sopimusteitse vähintään yhtä hyvin kuin säätämällä tehtävien hoidosta lailla. Poikkeusoloissa noudatetaan valmiuslainsäädäntöä. Poikkeusolojen lainsäädäntö ja siihen liittyvä valtioneuvoston yksityiskohtainen ohjaustoimivalta turvaavat voimassa olevaa säännöstä tehokkaammin poikkeusolojen tarpeet. Valtioneuvosto voi poikkeusolojen vallitessa muun muassa määrätä tavaroiden tuotannosta, tässä tapauksessa asiakirjojen painamisesta.

Oy Edita Ab:n huolehtimat lain 6 §:n mukaiset tehtävät liittyvät valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmään ja ovat tällä hetkellä painopalveluista huolehtivan yrityksen näkökulmasta tietoteknisesti osa samaa tuotantoprosessia. Painopalveluista huolehtiva yritys joutuu sopeuttamaan tuotantojärjestelmänsä valtioneuvoston päätöksentekojärjestelmään ja eduskunnan lainvalmisteluprosessiin. Tuotantojärjestelmä on tietoteknisesti yhdistetty toimeksiantajien järjestelmiin, joita käyttäen tieto ja merkittävä osa toimeksiantojen hoitoon. Häiriötön tietohuolto on toiminnan edellytys. Toinen tuotantojärjestelmän olennainen piirre on viranomaisien toiminta- ja työrytmistä johtuvat painoaikataulut ja niiden edellyttämät painossa tapahtuvat varautumiset. Näistä tuotantoa leimaavista syistä järjestelmät edellyttävät yhteensopivien järjestelmien ylläpitämistä. Niiden rakentaminen vie vuosia.

Yhtiöittämislain 6 §:n tarkoituksena on ollut paitsi tuotantoprosessin häiriötön toiminta myös sen varmistaminen, että kansalaiset saavat tiedon oikeusnormeista. Sekä verkkoviestinnän mahdollisuudet että uudistetun julkisuuslainsäädännön periaatteet puoltavat sitä, että valtiopäiväasiakirjojen tulee olla vähintään yhtä helposti, edullisesti ja nopeasti saatavilla kuin nykyisin. Lain 6 §:ssä tarkoitettujen julkaisuvelvoitteiden kumoaminen ei saa heikentää kansalaisten mahdollisuuksia seurata valtioelinten toimia ja hankkia tietoja uusista säädöksistä.

Pitkäaikaisilla sopimuksilla voidaan turvata virallisiasiakirjojen vakaa ja häiriötön tuotanto. Kysymyksessä olevia palveluja tuottava taho joutuu Oy Edita Ab:n tapaan varautumaan tuotannon pitkäjänteiseen kehittämiseen teknillisillä ja tuotannollisilla investoin-

neilla sekä tuotanto- ja tietoliikennejärjestelyjä kehittämällä. Sopimuksenvaraisesti voidaan turvata nykyinen palvelujen korkea laatu. Sopimuksessa määritellään eri osapuolten vastuusuhteet oikeuksineen ja velvolluuksineen sekä mahdollisine vahingonkorvauksineen. Tämän vuoksi säädösohjauksesta voidaan luopua ja hoitaa lain 6 §:ssä tarkoitettujen tehtävien sopimuksenvaraisesti.

Vastaisuudessa olisi useita asiakkaita. Yhtiöittämislain 6 §:ssä tarkoitettujen tehtävien hoitamisen tilaisivat valtioneuvoston kanslia koko valtioneuvoston puolesta, oikeusministeriö ja eduskunta. Tämä edellyttää tilaajien välisten vastuiden ja toimivaltuuksien yksityiskohtaista määrittelemistä sekä tilaajien yhteistyötä ja yhteistä sopimista.

Uuteen järjestelmään siirtymistä edellyttää avoin kilpailuttaminen. Tasavertainen kilpailuasema edellyttää, että myös mahdollisilla uusilla palvelujen tuottajilla on Oy Edita Ab:n kanssa tasavertaiset mahdollisuudet. Kilpailukykyisen tuotantojärjestelmän rakentaminen kestää arviolta kahdesta kolmeen vuotta. Myös kilpailuttaminen järjestelmän laajuudesta johtuen vie kuukausia. Tämän vuoksi ehdotetaan, että uuteen järjestelmään siirrytään noin kolmen vuoden kuluttua, uuden eduskunnan istuntokauden alusta lukien.

Kansainvälinen käytäntö vastaa ehdotettua järjestelyä. Muun muassa Alankomaissa, Isossa-Britanniassa ja Norjassa valtion viranomaiset kilpailuttavat painopalveluja tuottavia yrityksiä ja kilpailutuksen tuloksena tekevät useita vuosia koskevia sopimuksia.

Yhtiöittämislain 6 §:ssä viitataan voimassa olevaan valtiopäiväjärjestykseen. Ehdotus liittyy tältä osin teknisesti hallitusmuodon uudistamiseen.

Virallisiasiakirjan salassapitovelvollisuus

Yhtiöittämislain 7 §:n mukaan Oy Edita Ab:n palveluksessa oleva henkilöstö, joka palvelussuhteen aikana on saanut tietoja selaisista 6 §:ssä tarkoitetuista virallisiasiakirjoista, jotka eivät ole julkisia, ei saa näitä tietoja luvattomasti ilmaista. Henkilö, joka rikkoo tämän velvollisuuden, on tuomittava virallisiasiakirjoja koskevan salassapitovelvollisuuden rikkomisesta sakkoon tai vankeuteen enintään kuudeksi kuukaudeksi.

Asiakirjasalaisuudesta säädetään 1 päivänä joulukuuta 1999 voimaan tulevalla viranomaisien toiminnan julkisuudesta annetulla

lailla (621/1999). Tämän lain 23 §:n mukaan viranomaisen toimeksiantotehtävää hoitava ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, eikä muutakaan tietoonsa saamaa seikkaa, josta lailla on säädetty vaitiolovelvollisuus. Salassapitovelvollisuus voidaan tarvittaessa sopimuksella ulottaa myös sellaiseen asiakirjaan, jonka viranomainen on toimivaltansa puitteissa määrännyt salaiseksi. Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettu laki ja toimeksiantosopimukseen otettu salassa pitoa koskeva täydentävä kohta kattavat yhtiöittämislain 7 §:ssä tarkoitettut tilanteet.

Salassapitorikkomuksia koskevat yleiset seuraamukset on rikoslaissa (39/1889). Yhtiöittämislain 7 §:n mukaan rangaistus on sakkoa tai enintään kuusi kuukautta vankeutta. Rikoslain 38 lukuun otetun yleisen säännöksen mukaan rangaistus on sakkoa tai enintään yksi vuosi vankeutta.

Myös Oy Edita Ab:n henkilöstöä koskeva salassapitovelvollisuus ja mahdollisesta rikkomuksesta seuraava rangaistusasteikko on tarkoituksenmukaista muuttaa yleisen käytännön mukaiseksi. Tämän vuoksi myös yhtiöittämislain 7 § voidaan kumota. Kumottavaksi ehdotettu säännös olisi kuitenkin voimassa viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain voimaantuloon asti.

2. Esityksen vaikutukset

Esityksellä ei ole suoranaisia taloudellisia eikä organisatorisia vaikutuksia valtionhallinnossa. Nykyisin julkisena tehtävänä tuotettujen palvelujen muututtua markkinaehtoisiksi tulee noudattaa valtion hankintatoimesta voimassa olevia säännöksiä.

3. Asian valmistelu

Asia on valmisteltu virkatyönä valtiovainministeriössä. Esityksestä on neuvoteltu valtioneuvoston kanslian, oikeusministeriön ja eduskunnan edustajien kanssa.

4. Muita esitykseen vaikuttavia seikkoja

Esityksen valmistelussa on otettu huomioon uusi Suomen perustuslaki (731/1999).

5. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pikaisesti.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä annetun lain kumoamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 §

Tällä lailla kumotaan valtioneuvoston oikeudesta luovuttaa Valtion painatuskeskuksen hallinnassa oleva omaisuus perustettavalle valtionyhtiölle sekä yhtiön eräistä tehtävistä 11 päivänä joulukuuta 1992 annettu laki (1234/1992).

2 §

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 1999. Lain 6 § on kuitenkin voimassa 31 päivään maaliskuuta 2003 asti ja 7 § 30 päivään marraskuuta 1999 asti.

Helsingissä 27 päivänä elokuuta 1999

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Valtiovarainministeri *Sauli Niinistö*

